

PESTPROTOCOL

Classificatie: openbaar
Documenteigenaar: Studenten Succes Centrum

Voorwoord

Het Koning Willem I College streeft ernaar dat studenten en medewerkers zich thuis voelen op school. Daarom maken we werk van een prettig, sociaal veilig leer- en werkklimaat, waarin we respectvol omgaan met elkaar.

Pesten past uiteraard niet bij de veilige school die het Koning Willem I College wil zijn. Het Koning Willem I College stelt alles in het werk om pestgedrag aan te pakken en wil dat zo effectief mogelijk doen.

Wat verstaan we onder pesten? Hoe kunnen we het voorkomen? Welke acties ondernemen we als er gepest wordt? Deze vragen worden beantwoord in dit pestprotocol dat duidelijk maakt dat we pestgedrag niet tolereren én dat we hiervoor allemaal – medewerkers en studenten – verantwoordelijk zijn. Een prettige, veilige school maken we immers samen!

Op het digitale Portaal van het Koning Willem I College staat een **toolkit** met informatie over pesten waarin de verschillende stappen worden toegelicht en waar ook lesmateriaal terug te vinden is. (Studenten Succes Centrum > Informatie > Pesten)

We willen de Werkgroep Pestpreventie (Jacqueline Baselier, Patrick Koning, Arnoud Mortier, Mieke Swaans, Marieke van Veghel- de Bekker (allen KW1C) en Marie-Christine van Splunder (opleider Fontys Leraren Opleiding Tilburg) bedanken voor versie 1.0 van dit pestprotocol én voor de aanvullingen die ze deden nadat ze ermee werkten in de praktijk. Dat heeft geleid tot deze versie 2.0.

Jacqueline Baselier, Mieke Swaans en Marieke van Veghel- de Bekker blijven fungeren als klankbordgroep. Zij verzorgen ook de training Pestpreventie.

INHOUDSOPGAVE

Pestprotocol.....	1
Voorwoord	2
Inhoudsopgave	3
1. Inleiding	4
1.1 Waarom een pestprotocol?.....	4
1.2 Veiligheid en pestbeleid.....	5
1.3 Wie is verantwoordelijk voor het pestprotocol?	6
1.4 Aanpak.....	6
2. Preventie	6
2.1 Wat is preventie?	6
2.2 Wat verwacht het Koning Willem I College van medewerkers en studenten?	7
2.3 Organisatiebrede inzet.....	8
2.3.1 Schoolniveau.....	8
2.3.2 Afdelingsniveau	8
2.3.3 Klasniveau.....	8
Stappenplan No Blame Methode	11
2.3.4 Studentniveau	12
3. Interventie.....	12
3.1 Doel van interventie	12
3.2 Signalering van structureel of ernstig pestgedrag	12
3.3 Vijfsporenaanpak	13
3.3.1 Hulp aan de gepeste	13
3.3.2 Hulp aan de pester	13
3.3.3 Hulp aan de zwijgende middengroep.....	14
3.3.4 Hulp aan de ouders.....	14
3.3.5 Hulp aan de leraar.....	14
4. Informeren	15
4.1 Doel van informeren	15
4.2 Informatieprocedure.....	15
4.3 Zorgvuldigheid	15
4.4 Monitoren	15
5. Verwijzingen	16
Bijlage 1	17
Bijlage 2.....	20
Bijlage 3.....	21

1. Inleiding

1.1 Waarom een pestprotocol?

Elke school moet een veilige leer- en werkomgeving zijn voor studenten en leraren. Het pestprotocol is één van de instrumenten die een school kan inzetten om een sociaal veilige werk- en leeromgeving te bevorderen. In een pestprotocol staat wat de school onder pesten verstaat, hoe de school pesten probeert te voorkomen en welke stappen de school hierin onderneemt. Een pestprotocol is dus een beleidsplan waarin een school haar beleidsdoelen formuleert en aangeeft met welke middelen zij deze doelen wil bereiken. Het in het pestprotocol geformuleerde beleid staat niet op zichzelf, maar is ingebed in het brede beleid dat het Koning Willem I College ten aanzien van sociale veiligheid voert.

Het Koning Willem I College wil een veilige school zijn. Het Koning Willem I College is niet voor niets een Unesco-school: een school zonder racisme en discriminatie. Zoals het in onze visie kort is samengevat: wij willen gewoon een goede school zijn. Nog anders gezegd: een school waar iedereen zichzelf mag zijn en zich veilig moet kunnen voelen. Pesten tolereren we niet in onze school; het druist direct in tegen twee van onze kernwaarden, namelijk: 'Wij spreken alle talenten aan' en 'Wij gaan voor een betere wereld'.

Missie

Het succes van de student is de reden van ons bestaan.

Visie

Gewoon een goede school.

Kernwaarden

Het Koning Willem I College hanteert de volgende kernwaarden:

- Wij zijn een community college
- Wij spreken alle talenten aan
- Wij voeden creatief denken
- Wij verleggen grenzen
- Wij gaan voor een betere wereld

In het *Studentenstatuut* (Studentenstatuut, 2015) wordt verwoord hoe het Koning Willem I College tegenover pesten staat:

"Het Koning Willem I College tolereert geen pestgedrag. Onder pestgedrag wordt verstaan elke gedraging van een of meer studenten ten opzichte van een of meer medestudenten waardoor dezen zich vernederd en/of bedreigd voelen. Vormen van pestgedrag kunnen zijn: schelden, uitlachen, uitsluiten, trekken, duwen, eigendommen afpakken etc. Hieronder valt ook het schrijven van teksten met behulp van sociale media en het doorgeven van beeld en geluid.

Het Koning Willem I College hanteert een pestprotocol dat erin voorziet dat hulp geboden wordt aan de student die gepest wordt, de student die pest en de klas waarbinnen het pestgedrag voorkomt. Zo nodig worden ouders/verzorgers hierbij betrokken.

Pestgedrag kan leiden tot schorsing en in ernstige gevallen tot verwijdering van het Koning Willem I College."

Het Koning Willem I College tolereert pesten niet: dat is duidelijk. De vraag is vervolgens hoe deze stellingname handen en voeten krijgt. Deze vraag wordt beantwoord in het pestprotocol. Het is een beleidsdocument waarin staat hoe wij als school **integraal** en **structureel** omgaan met pesten. Doel van dit beleid is tweeledig: het Koning Willem I College wil pesten voorkomen én pesten effectief bestrijden wanneer het zich voordoet.

Om dit doel te bereiken zet het Koning Willem I College in op attitudeverandering bij alle betrokken partijen (studenten, leraren en alle andere medewerkers van het Koning Willem I College).

Relevante ontwikkelingen zijn verder:

- Het College van Bestuur wil inspelen op een nieuwe ontwikkeling, de Wet 'Veiligheid op school' die in 2015 is ingevoerd. Hoewel deze wet alleen betrekking heeft op primair onderwijs en voortgezet onderwijs, vindt het College van Bestuur het belangrijk om zo veel mogelijk aan te besluiten bij de uitgangspunten van deze wet en bij de uitgangspunten van het *Actieplan sociale veiligheid op school* (Actieplan sociale veiligheid op school, 2014).
- *Pestpreventie* is een speerpunt in het kader van het project *Versteviging samenwerking lerarenopleidingen en scholen*, waarin het Koning Willem I College samenwerkt met Fontys Lerarenopleidingen Tilburg. In het kader van dit project is het noodzakelijk dat het Koning Willem I College niet alleen een actueel pestprotocol heeft, maar dit ook – aantoonbaar – toepast in de dagelijkse schoolpraktijk. Deze pilot maakt ons bovendien nog scherper bewust van de specifieke rol die leraren hebben bij het voorkomen en aanpakken van pesten.
- In de verder verhardende samenleving spelen social media een grote rol, wat onder meer heeft geresulteerd in een nieuwe vorm van pestgedrag: internetpesten. Dit pestprotocol houdt daar rekening mee.

1.2 Veiligheid en pestbeleid

Pesten is een ernstig probleem; in het mbo voelt 24% van de studenten zich niet veilig op school, wat te maken heeft met pestgedrag of zelfs fysiek geweld. Lhbt-studenten voelen zich vaker onveilig op school dan gemiddeld. Een derde van de studenten vindt dat de leraren en het schoolbestuur meer kunnen doen aan het verbeteren van de veiligheid op school.

In de wetenschappelijke literatuur is veel terug te vinden over pesten. Een greep hieruit over waarom en hoe er gepest wordt is terug te lezen in bijlage 1. Bij het opstellen van het pestprotocol is de werkgroep uitgegaan van de volgende definitie van pesten (Mieke van Stigt):

Pesten is het consequent en langdurig fysiek of verbaal beschadigen of het sociaal buitensluiten van een persoon. Het vindt plaats in een sociale context en er is sprake van een negatieve intentie bij de dader(s). Pesten is een uiting van een negatief groepsproces en van een collectieve mindset (denkbeelden) die opvattingen over 'anders' zijn combineert met opvattingen over welke sancties daarop gelegitimeerd zijn.

Zoals aangegeven is het pestprotocol een beleidsdocument waarin staat hoe wij als school **integraal** en **structureel** omgaan met pesten. Het integrale karakter houdt in dat pesten niet als een op zichzelf staand geïsoleerd fenomeen wordt benaderd, maar als een vorm van gedrag die in relatie staat tot de veiligheidscultuur op school. We benoemen deze relatie hier expliciet. Ieder op het Koning Willem I College draagt verantwoordelijkheid voor een sociaal veilige leer- en werkomgeving. Het Koning Willem I College verwacht van alle medewerkers en studenten dan ook correcte omgangsvormen en respectvol gedrag.

Het structurele karakter houdt in dat we op het Koning Willem I College conform de PDCA-cyclus (Plan, Do, Check, Act) aan het pestbeleid werken.

Om de attitudeverandering tot stand te brengen, richt het Koning Willem I College zich met het pestprotocol op drie attitudecomponenten: cognitief (kennis), emotioneel-affectief (empathie) en conatief (wils- of streefcomponent). De gedachte hierachter is dat verandering van deze drie attitudecomponenten een noodzakelijke voorwaarde is voor daadwerkelijke gedragsverandering.

Het pestprotocol van het Koning Willem I College berust op drie pijlers:

1. **preventie** (al het mogelijke doen om pesten te voorkomen en ingrijpen bij eerste signalen van pesten);
2. **interventie** (effectief ingrijpen wanneer pesten zich voordoet);
3. **informatie** (zorgvuldig informeren van alle betrokken partijen).

1.3 Wie is verantwoordelijk voor het pestprotocol?

Iedereen die op het Koning Willem I College werkt of studeert, draagt verantwoordelijkheid voor het voorkomen en bestrijden van pestgedrag. Deze gezamenlijke verantwoordelijkheid vormt de basis van het pestbeleid van het Koning Willem I College, zoals dat in dit pestprotocol is uitgewerkt. In het kader van dit pestprotocol zijn daarnaast specifieke verantwoordelijkheden benoemd. Zo is het College van Bestuur verantwoordelijk voor het vaststellen en doen uitvoeren van het pestprotocol. De afdelingsdirecteuren zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid, waaraan zij binnen de in het pestprotocol geformuleerde kaders een specifieke invulling geven. Verder hebben de Academie voor Teaching & Learning, leraren, mentoren, zorgcoaches, medewerkers van het zorg- en adviesteam en de coördinator Sociale Veiligheid van het Studenten Succes Centrum specifieke taken en verantwoordelijkheden, die ook in het pestprotocol zijn beschreven.

De medewerkers van het zorg- en adviesteam zijn adviserend betrokken bij de uitvoering van activiteiten in het kader van preventie en interventie. De coördinator Sociale Veiligheid, één van de medewerkers van het zorg- en adviesteam, heeft een bijzondere positie, doordat deze met alle aspecten van pesten te maken heeft. De coördinator Sociale Veiligheid:

- levert een bijdrage aan de beleidsvorming over pesten;
- is verantwoordelijk voor de monitoring van beleid, onder meer via de tweejaarlijkse JOB-enquête onder studenten;
- is adviserend betrokken bij de uitvoering van activiteiten in het kader van preventie en interventie;
- is verantwoordelijk voor de informatievoorziening in het kader van preventie en interventie.

1.4 Aanpak

Bij het voorkomen van pestgedrag of het ingrijpen bij pesten wordt de aanpak bepaald aan de hand van de situatie. Bij pestgedrag maken we onderscheid tussen licht of incidenteel pesten aan de ene kant en structureel of ernstig pesten aan de andere kant. Het aanpakken van licht of incidenteel pesten wordt hierbij nog onder preventie geschaard.

Voor de aanpak van licht of incidenteel pesten wordt, bij voorkeur, de No Blame methode ingezet. Bij de aanpak van structureel of ernstig pesten gebruiken we de vijfsporenaanpak en treedt de procedure houding en gedrag in werking.

2. Preventie

2.1 Wat is preventie?

In het beleid van het Koning Willem I College is **preventie** van groot belang. Het doel van preventie is:

Het Koning Willem I College wil pesten voorkomen, zodat de veilige leer- en werkomgeving blijft bestaan.

Pestbeleid staat niet op zichzelf, maar is verbonden met alles wat een school doet om voor een sociaal veilige leer- en werkomgeving te zorgen. **Alle medewerkers** (dus: ondersteunend personeel, leraren en management) van het Koning Willem I College hebben dan ook een rol bij het voorkomen van pesten.

Een sociaal veilige leer- en werkomgeving is te omschrijven als een omgeving waarin studenten en medewerkers zich met respect behandeld voelen. Wat studenten en leraren hieronder verstaan, blijkt uit een onderzoek dat in opdracht van de MBO Raad is uitgevoerd. Studenten en leraren vinden dat je je met respect behandeld voelt, als:

- de ander oprechte interesse toont in wie je bent;
- je met een open houding benaderd wordt;
- er naar je geluisterd wordt;

- je mag zijn zoals je bent;
- je de juiste hulp krijgt wanneer je dat nodig hebt;
- je betrokken wordt bij een gesprek of het oplossen van een probleem.

Samengevat is het voor medewerkers en studenten dus belangrijk om:

- Elkaar te accepteren – Laat iedereen in zijn waarde en ga op basis van gelijkwaardigheid met elkaar om. Het is belangrijk te kunnen zijn wie je bent. De zienswijze van een ander neem je serieus. Afkomst, sekse, uiterlijke kenmerken, seksuele geaardheid, religieuze, politieke en maatschappelijke opvattingen vormen samen de kern van iemands identiteit.
- Elkaar te waarderen – Iedereen is waardevol, het is belangrijk om elkaars goede kanten te willen zien. Ook al ben je het niet met elkaar eens, door elkaar te stimuleren, te steunen en aan te spreken, bevordert je gewenst gedrag.

2.2 Wat verwacht het Koning Willem I College van medewerkers en studenten?

We bereiken een veilig schoolklimaat doordat **alle medewerkers** van het Koning Willem I College doordrongen zijn van het volgende:

- Alle medewerkers hebben een **voorbeeldfunctie** in voorbeeldgedrag maar ook in toezichthoudende en corrigerende mate. Straal uit dat je trots bent op ons college, daarmee vergroot je de kans dat de studenten ook trots zijn op ons college. Hoe trots iedereen is op zijn school, blijkt een goede graadmeter voor een respectvolle omgang op school.
- Leraren vervullen niet alleen een voorbeeldfunctie, maar **dragen** door hun handelen in de klas ook **actief bij aan een veilig schoolklimaat**. Zij handhaven consequent de norm van respectvol omgaan met elkaar.
- Iedereen is zich vanaf het aantreden in de school bewust dat een veilig schoolklimaat een **gezamenlijke verantwoordelijkheid** is. Het respectvolle gedrag wordt collegebreed gevoeld en gedragen. Nieuwe medewerkers en studenten worden door de afdelingsdirecteur geïnformeerd over verwachtingen over respectvolle omgang en huis- en gedragsregels en worden hierbij gecoacht.
- Een veilig schoolklimaat verdient bij medewerkers en studenten door het jaar heen **continu** de aandacht. Iedereen weet dat het Koning Willem I College pestgedrag niet tolereert en kent/is op de hoogte van het pestprotocol. Medewerkers en studenten weten wat er qua houding en gedrag van hen wordt verwacht. Medewerkers (directie, mentoren, leraren, zorgcoach, medewerker zorg- en adviesteam en coördinator Sociale Veiligheid) kennen hun rollen in het kader van preventie, interventie en informeren.
- **Huis- en gedragsregels** dienen duidelijk te zijn en nageleefd te worden. Het is belangrijk om de regels positief te formuleren: geef aan wat je wel wilt in plaats van wat je niet wilt. Duidelijke en positieve interne regels zorgen ervoor dat iedereen weet welk gedrag gewenst is en maken het gemakkelijker om elkaar aan te spreken op gedrag, zie hiervoor het *Studentenstatuut* en de *Gedragscode* van het Koning Willem I College.
- **Consequent naleven en handhaven** van de vastgestelde omgangsvormen in gebouw en omgeving is essentieel. Het is belangrijk één lijn te trekken bij het handhaven van de vastgestelde omgangsvormen in de klas en in de rest van de schoolomgeving. Maak afspraken over omgangsvormen dan ook met zo veel mogelijk betrokkenen om de kans op naleving te vergroten. Spreek elkaar aan op de gang, in de kantine en op het schoolplein om gewenst gedrag te bevorderen.
- Geef **voorlichting** aan studenten over sociale veiligheid en respectvolle omgang. Organiseer activiteiten gericht op het voorkomen van incidenten. Geef daarnaast expliciete voorlichting in het geval van ongewenst gedrag dat (direct) actie vereist.
- Alle medewerkers moeten hun **deskundigheid** ten aanzien van een veilig schoolklimaat bevorderen en op peil houden.

2.3 Organisatiebrede inzet

Preventie is een zaak van het hele Koning Willem I College en krijgt een specifieke invulling (acties) op vier niveaus:

1. School
2. Afdeling
3. Klas
4. Student

Het preventiebeleid gaat alle medewerkers en studenten van het Koning Willem I College aan. Hieronder worden de acties op de verschillende niveaus beschreven; ze zijn gericht op attitudeverandering bij elke individuele medewerker en student.

2.3.1 Schoolniveau

Op **schoolniveau** worden de volgende acties ondernomen om **preventie** binnen het Koning Willem I College op de kaart te krijgen en gewenst gedrag te bevorderen:

1. Het Koning Willem I College heeft een coördinator Sociale Veiligheid binnen het Studenten Succes Centrum.
2. Het Studenten Succes Centrum is verantwoordelijk voor de communicatie over het pestprotocol.
3. Het Studenten Succes Centrum beschikt over voorlichtingsmaterialen: een folder voor leraren; '*Pesten doe je niet*' en een flyer voor studenten '*Gepest? En dan?*'. Ook zijn er materialen beschikbaar naar aanleiding van een eerdere campagne rondom pesten, o.a. stickers met de tekst '*Elk gezicht is knapper dan een pestkop*'. Deze materialen zijn beschikbaar voor de afdelingen.
4. In de Toolkit van het Koning Willem I College zijn informatie en materialen beschikbaar met betrekking tot pestpreventie en pestinterventie.
5. Er is een intern scholingsaanbod voor medewerkers omtrent veiligheid bestaande uit:
  - Training *Pestpreventie* voor teams
  - Training *Pestinterventie* voor zorgcoaches en mentoren (door een extern bureau).
  - Verkorte training *No Blame Methode* voor zorgcoaches
  - Pedagoog van Nu (modulair)

2.3.2 Afdelingsniveau

Elke afdeling van het Koning Willem I College heeft een eigen karakter. Elke afdeling is verantwoordelijk voor de voorlichting aan studenten over sociale veiligheid en respectvolle omgang met elkaar. De afdelingsdirecteur stemt de preventieve inspanningen hierop af en is er verantwoordelijk voor dat de medewerkers op de afdeling beschikken over de benodigde deskundigheid. Directeur en zorgcoach maken een plan voor pestpreventie, waarbij een keuze wordt gemaakt uit het repertoire van acties en materialen (Toolkit). Voor het pestpreventieplan is een format beschikbaar (Toolkit). Zo is sprake van een structurele, preventieve aanpak op maat, die is afgestemd op de behoeften van de individuele afdelingen.

2.3.3 Klasniveau

Op **klasniveau** kunnen acties worden ondernomen om **preventie** op de kaart te krijgen en gewenst gedrag te bevorderen. Het betreft activiteiten die als klas worden uitgevoerd. Per klas en afdeling kunnen verschillende activiteiten worden gekozen (zie bijlage 2). De leraar speelt hierin een grote rol (zie bijlage 3).

Preventie: al het mogelijke doen om pesten te voorkomen en adequaat reageren via de 'No-Blame methode' bij de eerste signalen van (mild) pesten.

De taken van de leraar die horen bij preventie zijn (voor verdere uitwerking zie bijlage blz. 21):

- a. Bewust zijn van eigen overtuigingen
- b. Bouwen van een veilig sociaal klimaat door positieve beïnvloeding van de groepsvorming.
- c. Signaleren.
- d. Reageren op plagen en beginnende vormen van pesten door begrenzing en uitnodiging (No Blame methode).
- e. Doorverwijzen.

Signaleren

Signaleren van pestgedrag kan soms lastig zijn. Pesten gebeurt vaak stiekem en is niet altijd meteen te herkennen. Uitschelden en schoppen zijn bijvoorbeeld gemakkelijker te signaleren dan buitensluiten of cyberpesten. Vaak is het de sfeer in de groep waaraan de leraar kan merken dat er iets speelt. Ook het individuele gedrag van een student kan voor de leraar aanleiding zijn om na te gaan of de student misschien wordt gepest.

1. Let op vluchtgedrag: is een student vaak afwezig?
2. Kijk naar rol-vastheid
3. Let op signaalgedragingen. Van opvallend gedrag is bijvoorbeeld sprake wanneer de student:
  - vaak betrokken is bij opstootjes of ruzie;
  - ruim voor het begin van de les aanwezig is en/of als laatste blijft hangen;
  - vaak met een (vervelende) bijnaam wordt aangesproken door andere studenten;
  - regelmatig klaagt over hoofdpijn, buikpijn en andere soortgelijke klachten;
  - plotseling slechtere resultaten haalt;
  - vaak alleen is tijdens pauzes;
  - extreem reageert op kleine plagerijen.
4. Er is geen schuldgevoel of verzoening
5. Het is fysiek grensoverschrijdend
6. Herhaald plagen is pesten

Herkenbare gedragingen van studenten die pesten zijn:

- overheersen of manipuleren;
- brutaal zijn naar onderwijspersoneel;
- veel dominant gedrag en weinig inlevingsvermogen vertonen.

Daarnaast is het goed om te weten dat vrouwelijke studenten vaak op een andere manier pesten dan mannelijke studenten. Hun manieren van pesten zijn over het algemeen minder fysiek en eerder mentaal (denk aan roddelen of uitsluiten). Uit ervaringen van mbo-medewerkers blijkt echter dat ook meiden steeds meer fysiek pesten.

No Blame methode

Bij Preventie maken we gebruik van de No Blame Methode in stap 1d.

De 'No Blame approach to bullying' is in de jaren negentig bedacht door George Robinson en Barbara Maines. De naam zegt het al, 'geen schuld'. In feite zijn er bij pesten alleen maar slachtoffers. Deze methode gaat niet op zoek naar de pesters om ze te straffen, maar is gericht op het ontwikkelen van empathie voor het slachtoffer en het delen van verantwoordelijkheid voor de gevolgen. Bij de No Blame Methode wordt ingezet op de toekomst en de hulp die ook de pesters kunnen bieden als probleemoplossers. Ze krijgen de mogelijkheid om hun gedrag te herstellen. We noemen dit 'herstelrecht'. We willen werken aan een klimaat op school waarin gewenst gedrag bespreekbaar wordt.

Het is belangrijk dat deze methode wordt uitgevoerd door iemand die het vertrouwen van de groep heeft. Niet door een leraar die zelf onderdeel van het probleem is of om andere redenen niet goed met de groep overweg kan.

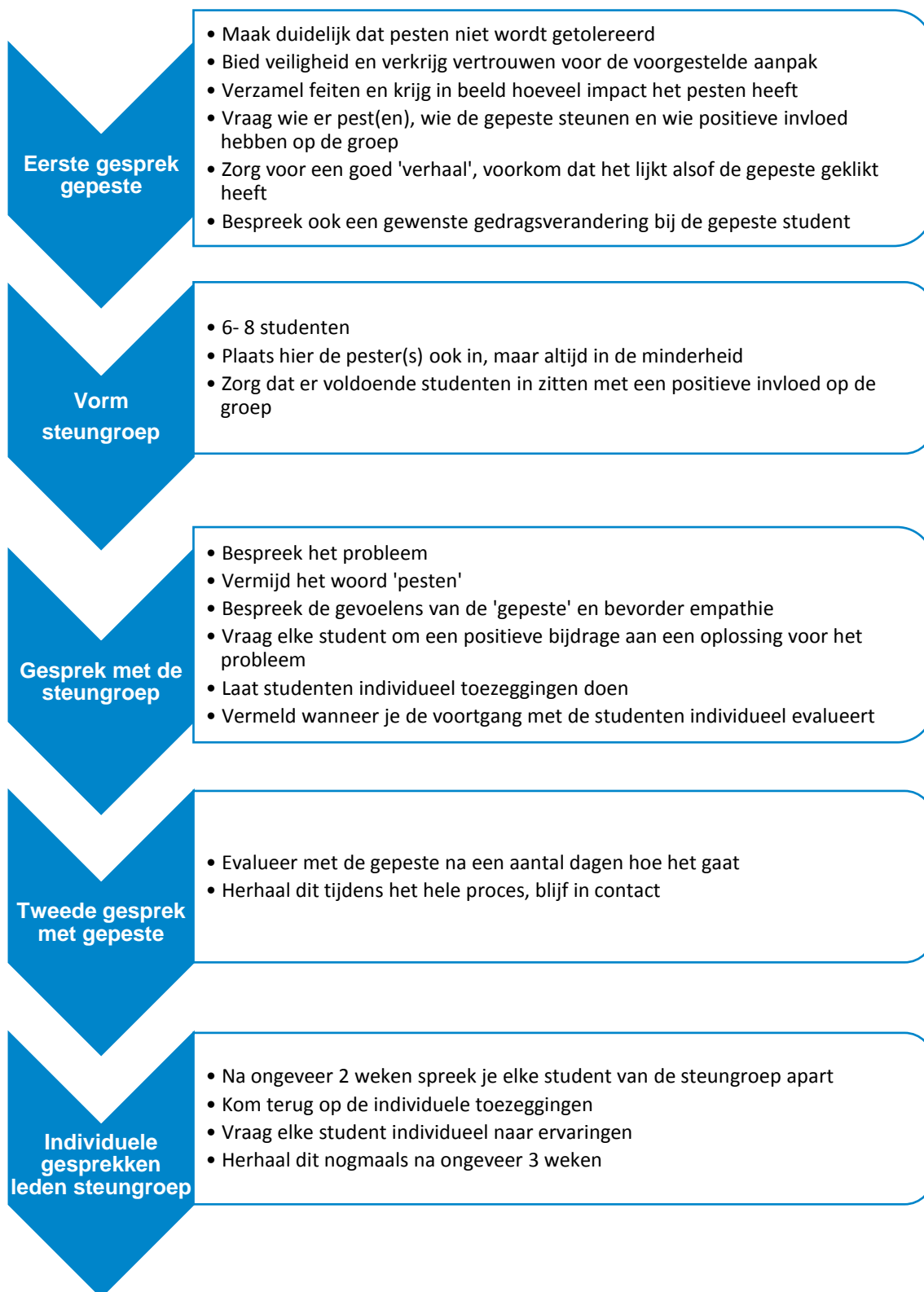
De No Blame Methode kent de volgende stappen:

1. Eerste gesprek met de gepeste
2. Vorm steungroep
3. Gesprek met de steungroep
4. Tweede gesprek met de gepeste
5. Individuele gesprekken met leden van de steungroep

Heel belangrijk in deze methode is dat het woord 'pesten' niet wordt gebruikt in het gesprek met de steungroep. Hieronder volgt het stappenplan van de No Blame Methode. Dit is slechts een korte samenvatting van de methode. Als je de No Blame methode wil gaan hanteren, raden we aan om eerst de training Pestpreventie te volgen.

Stappenplan No Blame Methode

2.3.4 Studentniveau

Op **studentniveau** ondernemen we actie om pesten te voorkomen en gewenst gedrag te bevorderen. Dit kan via individuele gesprekken of door de inzet van trainingen. Er kan worden deelgenomen aan een preventieve cursus, bijvoorbeeld een *training communicatieve vaardigheden*, die intern op school wordt verzorgd, maar ook wordt soms doorverwezen naar het Regionaal Trainingscentrum. De mogelijkheid/wenselijkheid van deelname wordt besproken met de student, de ouders, de mentor en de zorgcoach.

3. Interventie

3.1 Doel van interventie

Het Koning Willem I College streeft naar een sociaal veilige leer- en werkomgeving en zet daarom fors in op preventie van pestgedrag. Pesten is echter nooit 100% te voorkomen. Zodra er sprake is van pestgedrag dat niet opgelost kan worden met de No Blame Methode zoals beschreven bij Preventie, of als de aard van pesten zodanig ernstig is dat direct ingrijpen noodzakelijk is, spreken we over Interventie. Dat betekent dat een passende **interventie** wordt gepleegd en dat de noodzakelijke partijen helder worden **geïnformeerd** (zie hiervoor het volgende hoofdstuk).

Het doel van interventie is:

Het Koning Willem I College pleegt een passende interventie bij pestgedrag, zodat een onveilige leer- en werkomgeving omgezet wordt in een veilige leer- en werkomgeving.

3.2 Signalering van structureel of ernstig pestgedrag

Op het KW1C willen we pesten het liefst voorkomen en daarom moet alles gedaan worden om dit te bewerkstelligen.

Indien de No Blame Methode niet tot beëindiging van het pesten heeft geleid, of het pesten van dien aard is dat er direct moet worden ingegrepen, gaat de vijfsporenaanpak in werking.

Het grootste verschil tussen deze twee methodes is dat bij de vijfsporenaanpak de pester in een apart gesprek op zijn gedrag wordt aangesproken.

Wanneer **signalen van structureel of ernstig pesten** uit een klas komen of door collega-leraren worden gemeld, is de **mentor** verantwoordelijk voor het in gang zetten van de interventie. De mentor zal het pestgedrag altijd bespreken met de **zorgcoach en/of directeur van de afdeling**. Samen zullen zij bekijken of de interventie door de afdeling kan worden gepleegd of dat ook ondersteuning door een medewerker zorg- en adviesteam van het Studenten Succes Centrum nodig is. Indien nodig kan de **coördinator Sociale Veiligheid** ingeschakeld worden via de medewerker van het zorg- en adviesteam.

Naar aanleiding van JOB-monitor wordt de tevredenheid van de studenten o.a. op het gebied van veiligheid en sfeer op school elke twee jaar in kaart gebracht. Indien nodig gaat de Coördinator Sociale Veiligheid naar aanleiding van de JOB-monitor in gesprek met de afdeling om mee te denken over acties die tot verbetering van de veiligheid kunnen leiden. Daarnaast melden docenten en zorgcoaches pestsituaties bij de Coördinator Sociale Veiligheid om zo zicht te hebben op de aard en omvang van pestproblematiek in het college.

De afdeling waarborgt dat de student vertrouwelijk melding kan maken van pestgedrag en dat daarop zorgvuldig actie wordt ondernomen. De student kan pestgedrag melden bij een leraar of de mentor. Mocht dit voor de student geen bevredigend resultaat opleveren, dan kan hij/zij zich wenden tot de afdelingsdirecteur. Het principe is dat interventie altijd op de afdeling plaatsvindt.

De student kan ervoor kiezen om pestgedrag niet op de afdeling te melden. Hij/zij kan zich dan wenden tot een **vertrouwenspersoon** van het Koning Willem I College.

De vertrouwenspersoon heeft dan eerst het gesprek met de student en onderzoekt waarom de student ervoor heeft gekozen om niet op de afdeling te melden. Vervolgens brengt de vertrouwenspersoon de **coördinator Sociale Veiligheid** op de hoogte. De coördinator Sociale Veiligheid beoordeelt in overleg met de aan de afdeling gekoppelde medewerker van het zorgen adviesteam welke verdere acties in het kader van de interventie genomen moeten worden, bijvoorbeeld inschakelen van het schoolmaatschappelijk werk.

Als een van de hierboven beschreven routes niet tot een voor de student bevredigende oplossing leidt, kan hij/zij overwegen om een klacht in te dienen. In het *Handboek klacht en bezwaar* (Handboek klacht en bezwaar, 2015) staat beschreven wat de student dan kan doen. Voor uitleg en ondersteuning bij het indienen van een klacht kan de student terecht bij het klachtenloket van het Studenten Succes Centrum.

3.3 Vijfsporenaanpak

Bij de interventie is de vijfsporenaanpak leidend. De vijfsporenaanpak houdt in dat er gelijktijdig hulp wordt verleend aan de vijf partijen die betrokken zijn bij pesten:

1. De gepeste
2. De pester
3. De zwijgende middengroep
4. De ouders
5. De leraar

3.3.1 Hulp aan de gepeste

De leraar die het pestgedrag signaleert, brengt dit direct in in het team en meldt het bij de zorgcoach, de mentor en de directeur. Zo komt het probleem open op tafel te liggen, waardoor alle betrokken leraren en medewerkers medeverantwoordelijk worden voor het steunen van de gepeste en het bewaken van een veilig leerklimaat in de klas. Alle betrokkenen worden op de hoogte gesteld en gehouden van de afspraken over de hulp aan de gepeste student.

Alle leraren zijn zich nu bewust van het probleem en vertonen voorbeeldgedrag in hun omgang met de gepeste student. In de klas geven ze de grenzen aan en tolereren geen grensoverschrijdend gedrag. De zorgcoach en de mentor kunnen een groepsgesprek aangaan en (eventueel in afstemming met de schoolmaatschappelijke werker) externe ondersteuning inschakelen indien nodig.

3.3.2 Hulp aan de pester

De mentor voert, waar nodig samen met een interne of externe expert, probleemoplossende gesprekken met de pester(s), die tot doel hebben:

1. de mogelijke oorzaken van zijn/haar pestgedrag te achterhalen, bijvoorbeeld een eigen pestverleden;
2. de pester duidelijk te maken wat het effect van zijn gedrag is op het slachtoffer om hiermee zijn/haar empathisch vermogen te vergroten;
3. afspraken te maken met de pester over de gewenste gedragsverandering conform de *Procedure houding en gedrag* (Procedure houding en gedrag, 2015), waarbij de pester verantwoordelijk wordt voor het gevoel van veiligheid van het slachtoffer. In het adviesgesprek Houding en gedrag komt het verplichtende karakter van de onderwijsovereenkomst ter sprake. Als meerdere pesters betrokken zijn bij het pestgedrag, zullen directeur en mentor met ieder van hen individuele afspraken maken. Directeur en mentor zorgen ervoor dat de individuele afspraken onderling coherent zijn. Indien geen gedragsverandering plaatsvindt, en de stappen van de Procedure Houding en gedrag zijn doorlopen, kan als laatste stap de pester worden voorgedragen voor verwijdering van school.
4. optioneel; dat de pester een passende training gaat volgen, bijvoorbeeld een training sociale vaardigheden of agressieregulatietraining.

De mentor maakt samen met de expert een inschatting of en wanneer een gesprek gevoerd wordt met de ouders van de pester. Daarbij worden de richtlijnen vanuit ons beleid Informatieverstrekking aan ouders en wettelijk vertegenwoordigers in acht genomen. Kern van ons beleid is:

Persoonlijke informatie delen we altijd via de student. En de student deelt deze informatie zelf met ouders/verzorgers. In incidentele gevallen, en alleen als het informatie betreft over de voortgang of andere daarmee samenhangende aangelegenheden, maken we een uitzondering en informeren we ouders wel rechtstreeks (zie beleidsdocument voor de voorwaarden).

Aan het eind van elke week vraagt de mentor aan de gepeste of hij/zij zich deze week veilig gevoeld heeft. Is het antwoord negatief, dan vraagt de mentor aan de pester wat hij/zij heeft nagelaten en wat de concrete maatregelen zijn om het antwoord de week erop wel positief te laten zijn. De mentor is alert op de mogelijkheid dat de pester de gepeste onder druk kan zetten om de leraar te vertellen dat hij/zij zich veilig gevoeld heeft.

3.3.3 Hulp aan de zwijgende middengroep

De zorgcoach en de mentor mobiliseren de zwijgende middengroep. Een groepsgesprek kan hiervoor een goed middel zijn. De zorgcoach en de mentor stellen de studenten vragen om zich een beeld te vormen van de gevoelens van de gepeste, het aantal pesters, de mogelijke oorzaken van het pestgedrag en de te onderscheiden partijen.

De zwijgende middengroep bestaat uit vijf subgroepen:

1. de studenten die met de pester mee pesten, omdat ze bang voor hem/haar zijn;
2. de studenten die mee pesten, omdat ze er beter van (denken te) worden;
3. de studenten die niet mee pesten, maar ook niets doen om een einde te maken aan het gedrag van de pester;
4. de enkeling die niet ziet dat er in de klas wordt gepest;
5. de enkeling met een hoge sociale status in de groep die het af en toe voor het slachtoffer opneemt.

Mobiliseren van de zwijgende middengroep is belangrijk, omdat een individu het nooit kan winnen van de groep. Het kan helpen om met de zwijgende middengroep afspraken te maken over het (geen) partij kiezen voor de pester en de gepeste.

3.3.4 Hulp aan de ouders

De school betreft, via de studenten, waar mogelijk en wenselijk ook de ouders van de studenten bij de interventie, zodat zij hun kinderen zullen aanmoedigen niet mee te pesten maar stelling te nemen tegen pesten. Bovendien kunnen ouders een luisterend oor bieden en hun kind aanmoedigen thuis te praten over het pesten, ongeacht of het kind nu pester of gepeste is of tot de zwijgende middengroep hoort.

3.3.5 Hulp aan de leraar

Bij het vervullen van zijn rol staat de leraar er niet alleen voor. Het hele team is verantwoordelijk voor de aanpak van pestgedrag. Zodra een leraar pestgedrag signaleert, dient hij dan ook direct het team, de zorgcoach, de mentor en de directeur in te lichten. Adequaat reageren op pestgedrag is geen gemakkelijke opdracht. De leraar die daarbij hulp nodig heeft, kan zich wenden tot de zorgcoach.

Elke leraar kan gedurende het hele interventieproces ondersteuning krijgen. Samen met de zorgcoach kan een stappenplan worden gemaakt dat de leraar helpt in zijn (leer)proces. De training *Pestpreventie* voor teams kan worden ingezet om de leraar handvatten te geven over hoe om te gaan met pestgedrag.

4. Informeren

4.1 Doel van informeren

Op het moment dat er sprake is van pestgedrag, zal een **interventie** worden gepleegd (zie hoofdstuk 3) en is het tevens noodzakelijk om de betrokken partijen te **informeren**. Als aan de partijen geen (duidelijke) informatie wordt verstrekt, dan is het gevaar groot dat de feitelijke toedracht van het gebeurde en de beeldvorming hierover ver uit elkaar komen te liggen. Wanneer feitelijke informatie ontbreekt, zullen verhalen over het pesten groter en groter worden, waardoor het uiteindelijke verhaal ver van de werkelijkheid komt af te staan. Het pestprobleem kan daardoor verder escaleren. Door alle partijen tijdig te vertellen wat er precies gebeurd is en welke maatregelen er genomen zijn, kan escalatie voorkomen worden. Duidelijk informeren verkleint daarnaast de kans op toekomstige pesterijen. Alle partijen weten hoe er met de huidige situatie omgegaan is en weten daardoor ook hoe er in de toekomst met soortgelijke omgegaan zal worden. **Informeren** heeft dus zowel een **de-escalerende** als een **preventieve** werking.

4.2 Informatieprocedure

Afhankelijk van de ernst van de situatie zal informatieverstrekking op één van deze drie niveaus noodzakelijk zijn:

1. Klas

Bij pesterijen die binnen de klas plaatsvinden EN alleen binnen de klas bekend zijn, is het informeren van de klas en de betreffende ouders noodzakelijk. Op dit niveau is de afdelingsdirecteur eindverantwoordelijk voor de informatieverstrekking.

2. Afdeling

Bij pesterijen die tussen studenten van één afdeling OF buiten de klas plaatsvinden maar binnen de afdeling bekend zijn, bijvoorbeeld via WhatsApp of door wandelgangverhalen, is het noodzakelijk om alle klassen en de betreffende ouders te informeren. Op dit niveau is de afdelingsdirecteur eindverantwoordelijk voor de informatieverstrekking.

3. School

Bij pesterijen die tussen studenten van meerdere afdelingen plaatsvinden OF buiten de school bekend zijn, bijvoorbeeld via een pestvideo op Facebook, is het noodzakelijk om alle klassen binnen de school en de betreffende ouders te informeren. Daarnaast is het *noodzakelijk* dat ook de pers geïnformeerd wordt. Op dit niveau is het College van Bestuur eindverantwoordelijk voor de informatieverstrekking. Corporate Communicatie wordt betrokken voor het informeren van de pers en ter ondersteuning van de woordvoering.

4.3 Zorgvuldigheid

Zorgvuldig informeren is een eerste vereiste bij een gevoelig onderwerp als pestgedrag, waar veel partijen bij betrokken zijn. Alle mededelingen die namens het Koning Willem I College aan diverse partijen worden gedaan, worden vooraf gecheckt door de afdeling Juridische Zaken, Corporate Communicatie, de coördinator Sociale Veiligheid en de namens het Koning Willem I College verantwoordelijke die de mededeling doet. Voor schriftelijke informatie kan gebruik worden gemaakt van briefmodellen die beheerd worden door het Studenten Succes Centrum.

4.4 Monitoren

De coördinator Sociale Veiligheid brengt de pestproblematiek binnen het Koning Willem I College in kaart en houdt de vinger aan de pols. Binnen de bestaande JOB-enquête die tweejaarlijks onder studenten van het Koning Willem I College worden gehouden, zal de dienst Governance & Control de vragen over sociale veiligheid en pestgedrag eruit filteren en toesturen naar de coördinator Sociale Veiligheid. Op basis hiervan onderneemt de coördinator Sociale Veiligheid acties richting College van Bestuur, specifieke afdelingen et cetera.

5. Verwijzingen

Actieplan sociale veiligheid op school. (2014, September). Opgehaald van PORaad.nl:
https://www.poraad.nl/files/140930_actieplan_sociale_veiligheid_op_school.pdf

Gedragscode. (2015, Januari 16). Opgehaald van Koning Willem I College.nl:
[https://dms.kw1c.nl/ovg-](https://dms.kw1c.nl/ovg-cvb/Gedragscode/Gedragscode%20Koning%20Willem%20I%20College.pdf)

[cvb/Gedragscode/Gedragscode%20Koning%20Willem%20I%20College.pdf](https://dms.kw1c.nl/ovg-cvb/Gedragscode/Gedragscode%20Koning%20Willem%20I%20College.pdf)
Handboek klacht en bezwaar. (2015, Oktober 1). Opgehaald van Koning Willem I College.nl:
<https://www.kw1c.nl/media/regelingen/handboek%20klacht%20en%20bezwaar.pdf?>

Procedure houding en gedrag. (2015, Oktober). Opgehaald van Koning Willem I College.nl:
<https://www.kw1c.nl/media/regelingen/procedure%20houding%20en%20gedrag.pdf>

Studentenstatuut. (2015, Augustus). Opgehaald van Koning Willem I College.nl:
<https://www.kw1c.nl/media/regelingen/studentenstatuut.pdf>

Beleid Informatieverstrekking aan ouders en wettelijk vertegenwoordigers (2018, juli)

Bijlage 1

1. Wat is pesten?

In haar boek *Alles over pesten* definieert Mieke Stigt pesten als volgt:

“Pesten is het consequent en langdurig fysiek of verbaal beschadigen of het sociaal buitensluiten van een persoon. Het vindt plaats in een sociale context en er is sprake van een negatieve intentie bij de dader(s).”

Pesten is een uiting van een negatief groepsproces en een collectieve mindset die opvattingen over ‘anders’ zijn combineert met opvattingen over welke sancties daarop gelegitimeerd zijn.

Pesten is aan verandering onderhevig. Dat heeft alles te maken met de opkomst van het internet en internetapplicaties en het gebruik van smartphones, tablets en laptops binnen en buiten de school. In de literatuur wordt onderscheid gemaakt tussen *traditioneel pesten* en *internetpesten* (cyberpesten).

2. Waarom wordt er gepest?

Testen is een natuurlijk groepsproces. Binnen een groep zullen mensen altijd proberen een bepaalde hiërarchie aan te brengen. Doordat mensen in veel verschillende groepen functioneren, kan het proces om hiërarchie, groepsnormen, evenwicht en samenhang aan te brengen steeds ingewikkelder worden. Hierdoor kan testen omslaan in pesten: een negatief groepsproces.

Het kan lijken dat pesten alleen speelt tussen degene die pest en degene die gepest wordt, maar in werkelijkheid ontstaat pestgedrag in de context van een negatieve groeps sfeer. In hun ontwikkeling naar volwassenheid zijn kinderen en jongeren op zoek naar grenzen. Die ruimte hebben ze nodig om te ontdekken waar maatschappelijke en persoonlijke grenzen liggen en hoe je daarmee omgaat.

In elke groep zijn normen, waarden, regels en overtuigingen en vormt zich een hiërarchie. Als sprake is van gezond groeps gedrag, dan zal iemand met afwijkend gedrag terechtgewezen worden met de bedoeling om diegene bij de groep te houden. Wordt iemand met afwijkend gedrag terechtgewezen met de bedoeling om hem/haar buiten de groep te zetten zodat de band tussen de anderen sterker wordt, dan kan gesproken worden van een sociaal onveilige groep. Niet alleen voor degene die gepest wordt, maar voor iedereen in de groep is het dan onveilig.

Degenen die pesten moeten hun positie zien te behouden en zij hebben daarvoor bevestiging nodig van groepsleden. Degenen die meelachen of zich op de achtergrond houden, zijn bang zelf mikpunt te worden van het pesten.

De verschillende rollen liggen namelijk niet vast; wie in een andere groep gepest is, kan zelf pestgedrag gaan vertonen om te voorkomen dat hij/zij weer de zondebok wordt.

Normaal groeps gedrag kenmerkt zich door:

- het corrigeren van elkaar als iemand zich niet gedraagt volgens de groepsregels;
- bij het corrigeren de intentie hebben om de groep bij elkaar te houden.

Onveilig groepsgedrag in een klas kenmerkt zich door:

- elkaar corrigeren op groepsregels of normen die arbitrair zijn en die steeds weer ongunstig uitvallen voor het gedrag of het uiterlijk van een bepaalde klasgenoot;
- gedrag gericht op het vasthouden of versterken van de eigen positie in de hiërarchie;
- het uitsluiten (buiten de groep zetten) van degenen die afwijken of zich niet kunnen verweren.

Pesten roep je dus niet af over jezelf. Wie slachtoffer is van pesten, kan zich echter wel gaan voelen als iemand die er niet bij hoort en zich gaan gedragen naar het stigma van uitsluiting. Het is belangrijk dat studenten weten waar de grens tussen testen en pesten ligt.

3. Hoe wordt er gepest?

Door de komst van internet en social media heeft pesten nieuwe uitingsvormen gekregen. In de literatuur wordt daarom onderscheid gemaakt tussen *traditioneel pesten* en *internetpesten* (cyberpesten).

In onderstaande tabel is het onderscheid tussen traditioneel en internetpesten uitgewerkt:

Traditioneel pesten	Internetpesten
De pester is fysiek en/of verbaal sterker.	De pester is technologisch sterker. Pesten vraagt veel computerkennis.
De pester kan niet anoniem pesten waardoor de drempel om te pesten hoger is dan bij internetpesten.	De pester kan anoniem pesten waardoor de drempel om te pesten lager is dan bij traditioneel pesten.
De vernedering van de gepeste door de pester is tijdelijk.	De vernedering van de gepeste door de pester is voor altijd, omdat informatie op het internet blijft staan.
De impact van het pesten is zichtbaar voor de pester.	De impact van het pesten is niet zichtbaar voor de pester.
Pesten blijft beperkt tot de publieke omgeving.	Pesten dringt door in het privéleven van de gepeste.
Het bereik is klein: schoolplein of wijk.	Het bereik is groot: de wereld, het internet.

Traditioneel pesten kent een aantal vormen:

- Verbaal
  - De pester pest verbaal. De pester scheldt, vernedert of bedreigt de gepeste. Vaak gaat de gepeste de pester geloven waardoor hij/zij een minderwaardigheidsgevoel krijgt. De kans dat verbaal pesten wordt opgemerkt, is klein.
- Non-verbaal
  - De pester doet de gepeste lichamelijk pijn door bijvoorbeeld te schoppen of te slaan.
- Achtervolging
  - De pester (en handlangers) achtervolgen de gepeste (buiten school) om hem/haar te pesten. De achtervolgingen worden meestal gepland. Wanneer een gepeste achtervolgd wordt, wordt hij/zij vaak bang om op openbare plaatsen te komen. De gepeste gaat deze openbare plaatsen mijden uit angst om opgewacht te worden.
- Uitsluiting
  - De gepeste wordt genegeerd. Hij/zij wordt overal buitengesloten. De pesters doen alsof de gepeste niet bestaat. De gepeste staat alleen, mag nergens aan meedoen en heeft geen vrienden en/of vriendinnen. De gepeste gaat zich eenzaam voelen en krijgt uiteindelijk een minderwaardigheidsgevoel. Hierdoor wordt hij/zij bang om sociale contacten te leggen.

- Stelen of vernielen van bezittingen
  - De pester wil de gepeste van streek maken door diens bezittingen te stelen of te vernielen. De gepeste is daardoor vaak zijn/haar spullen kwijt, zoals potloden, pennen en mobiele telefoon.
- Afpersing – De gepeste worden gedwongen om tegen zijn/haar zin iets te doen. De gepeste moet bijvoorbeeld iets stelen, huiswerk voor de pester maken of snoep uitdelen.

Internetpesten kent een aantal vormen:

- Cyberstalking
  - De pester valt de gepeste lastig met digitale berichten. De gepeste is vaak bang dat dit overgaat in fysiek stalken. De pester stuurt bijvoorbeeld een seksueel getint bericht via WhatsApp, Facebook of Twitter.
- Exclusion
  - De pester sluit de gepeste uit van groepen op sociale media. De pester verwijdert bijvoorbeeld iemand uit een Facebookgroep of WhatsAppgroep.
- Harassment
  - De pester verstuurt dreigberichten of chantageberichten naar de gepeste of een groep gepesten in een-op-een contact of via openbare media. De pester stuurt bijvoorbeeld via Twitter of Facebook een dreigbericht.
- Anonymity
  - De pester valt de gepeste anoniem lastig via sociale media. De pester stuurt de gepeste bijvoorbeeld een e-mail vanaf een anoniem e-mailadres.
- Masquerading
  - De pester doet zich voor als iemand anders om de reputatie van de gepeste te beschadigen. De pester maakt bijvoorbeeld een Facebookaccount aan onder de naam van een ander en zet daar kwetsende informatie op.
- Flaming
  - De pester voert een heftige discussie op internet waarin de gepeste sterk wordt aangevallen om zijn mening. Op een internetforum kan de pester bijvoorbeeld iemand aanvallen op diens geloofsovertuiging.
- Outing
  - De pester maakt persoonlijke informatie van de gepeste openbaar. De pester maakt bijvoorbeeld seksueel getinte foto's, informatie over seksuele geaardheid of privéberichten van de gepeste openbaar op het internet.
- Pseudonyms
  - De pester doet zich voor als iemand anders en maakt zo contact met de gepeste. De pester ontlokt de gepeste bijvoorbeeld persoonlijke informatie via chatten door zich voor te doen als zijn/haar vriend(in).
- Hacking
  - De pester breekt in op het computersysteem van de gepeste om informatie te stelen. De pester wijzigt bijvoorbeeld de wachtwoorden en brengt hiermee schade toe aan het computersysteem van de gepeste.

Bijlage 2

Repertoire van acties en materialen

Afdelingsdirecteur en zorgcoach stellen een pestpreventieplan voor de afdeling samen (voor het format zie Portaal). Daarbij kunnen zij putten uit de volgende acties en materialen.

Afdelingsbreed

1. Een teamtraining Pestpreventie (inclusief onderwijsondersteunend personeel).
2. Ophangen van een ideeënbus tegen pesten.

Klassikaal

1. Bijwonen van een toneelvoorstelling over pesten met nabespreking door Sterk (Henk Langenhuijsen).
2. Aanbieden van één activiteit per periode waarin pesten centraal staat:
  - Tijdens de introductieweek met studenten over gewenste en ongewenste omgangsvormen praten en als klas de spelregels bepalen en afspraken maken.
  - Het organiseren van een dag waarop de verschillen gevierd worden (bijvoorbeeld vlak voor kerst).
  - Het bekijken van een film over pesten of beluisteren van muziek over pesten en hierover met de klas in gesprek gaan.
  - Intercultureel diner bij de afdeling Horeca waarin verschillende culturen en eetgewoontes centraal staan.
  - Les over pesten waarvoor studenten bij *Pestweb* gaan werken.
3. Aan het einde van iedere periode maakt de mentor een sociogram. De mentor bespreekt dit met de leraren en koppelt hier vervolgens acties aan.
4. Het regelmatig plannen van samen-activiteiten tijdens het mentoruur.
5. Tijdens het mentoruur aandacht besteden aan verschillen, bijvoorbeeld door middel van de Multifocus-scan.
6. In het Engels, Frans, Duits, Spaans teksten over pesten verzamelen en deze teksten gebruiken binnen de lessen Moderne Vreemde Talen (MVT). Engelse teksten staan inmiddels op het Portaal.
7. Maken van een lessenserie over *Pestpreventie* en/of een klassikaal project over pesten opzetten en uitvoeren.
8. Het organiseren van een *Over de streep-achtige dag* met één of meerdere klassen van een afdeling. Deze dag kan in het kader van zowel preventie als interventie worden ingezet.

Bijlage 3

Pesten en de rol van de leraar

In het pestprotocol van het KW1C krijgt de leraar een bijzondere rol toebedeeld. De leraar heeft intensieve contacten met studenten, zal signalen van pestgedrag sneller moeten herkennen om er vervolgens adequaat op te kunnen reageren. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt bovendien dat goed leiderschap van leraren pesten kan voorkomen. Een bijzondere rol voor de leraar in het pestprotocol is dus zonder meer te rechtvaardigen. Daarbij dienen we ons echter te realiseren dat goed leiderschap van de leraar zich niet zomaar manifesteert. De leraar moet wel worden voorbereid op zijn bijzondere rol. Deze bijlage bevat informatie die leraren kan helpen om zich meer bewust te worden van pestgedrag en het belang van een adequate reactie erop.

We onderscheiden de volgende taken van de leraar:

1. Bewust zijn van eigen overtuigingen m.b.t zichzelf, studenten en pesten
2. Bouwen aan een veilig sociaal klimaat
3. Signaleren
4. Reageren op plagen en beginnende vormen van pesten door begrenzing en uitnodiging
  - No Blame methode
  - Eventueel: Meten van groepsproces via sociogram
  - Eventueel: Inzetten van integratieoefeningen
5. Doorverwijzen

In de training Pestpreventie wordt op alle taken ingegaan. Hieronder worden bepaalde zaken verder toegelicht.

Risicogroepen

In principe loopt elke student het risico gepest te worden. Omdat pestende studenten vaak op zoek zijn naar mensen die gevoelig zijn voor pestgedrag, lopen bepaalde studenten wel een verhoogde kans om te worden gepest wanneer zij bedoeld of onbedoeld de ongeschreven regels overtreden. Dat zijn bijvoorbeeld studenten die:

- homoseksueel, lesbisch, biseksueel of transgender zijn (LHBT-jongeren).
- overgewicht hebben;
- een uiterlijk hebben dat afwijkt van het gemiddelde: een bril, rood haar of een andere etnische achtergrond;
- moeite hebben met het interpreteren van sociale situaties, zoals studenten met autisme of ADHD;
- hooggevoelig zijn, daardoor signalen van pesten veel eerder oppikken, daar last van hebben en er ook vaak heftiger op reageren;
- fysieke handicaps hebben;
- uit een gezin met weinig geld komen.

Theorie en praktijk

Op de lerarenopleiding krijgt de aankomende leraar college over sociale processen en groepsdynamica. De theoretische kennis die de leraar zo opdoet, gaat niet al te diep. Of de aankomende leraar vervolgens in de lespraktijk (stage) met pestgedrag in de hierboven beschreven vormen geconfronteerd wordt, is nog maar de vraag. Het aantal lessen dat een student in het praktijkdeel van de opleiding geeft, is immers beperkt. Daarnaast zal de student vaak nog zo geconcentreerd zijn op het lesgeven zelf, dat het pestgedrag hem/haar gemakkelijk kan ontgaan. Het is dus goed denkbaar dat een leraar de beroepspraktijk ingaat zonder in zijn/haar lessen met pestgedrag in aanraking te zijn gekomen.

De theoretische kennis die een leraar van pestgedrag heeft, zegt nog niets over de wijze waarop hij/zij reageert wanneer pestgedrag zich daadwerkelijk voordoet. Zeker bij de nog weinig ervaren leraar zal vaak sprake zijn van handelingsverlegenheid, machteloosheid en persoonlijk tekortschieten (geen overwicht).

Ook is het goed mogelijk dat de leraar irritatie naar het slachtoffer en de ouders zal ervaren. De leraar maakt deel uit van de sociale context waarbinnen het pestgedrag plaatsvindt. Als hij/zij zich niet bewust is van sociale onveiligheid en de relatie met pestgedrag, kan het gemakkelijk gebeuren dat negatief gedrag door de vingers wordt gezien.

Bewust zijn van eigen overtuigingen

Sommige leraren zullen liever het gedrag van de gepeste leerling/student als oorzaak aanwijzen dan dat ze kritisch kijken naar hun eigen handelen, de sfeer in de groep en hun eigen aandeel daarin. Het denken en doen van de leraar kan bovendien mede worden bepaald door opvattingen over pesten, zoals:

- pesten hoort erbij;
- als een kind assertief genoeg is, wordt het niet gepest;
- kinderen die pestkoppen mijden, worden niet gepest.

Zulke opvattingen kunnen ertoe leiden dat de leraar onvoldoende signaleert en onvoldoende regie voert om een sociaal veilig klimaat te creëren.

Bouwen van een veilig sociaal klimaat door positieve beïnvloeding van de groepsvorming

Het vervullen van de individuele behoefte speelt een belangrijke rol in de pestpreventie. Studenten die goed in hun vel zitten zijn minder geneigd om te pesten en hebben betere coping strategieën om met pesten om te gaan. Wanneer de groepsdynamische processen goed verlopen, wordt er voldaan aan de individuele behoeften van een student binnen een groep (Fiddelaers-Jaspers & Ruigrok, 2012, in Geerts & Kralingen, 2016, pp. 219 -220).

A. Erbij horen

Iedereen mag zijn zoals hij/zij is, daar wordt in de groep rekening mee gehouden. Studenten willen zich gewaardeerd en gerespecteerd voelen. Het is daarom belangrijk dat studenten weten wie de andere studenten zijn en hoe zij hem of haar zien.

B. Invloed hebben

Iedereen heeft in principe evenveel te zeggen. Sommige studenten zullen de leidersrol op zich nemen, waar anderen de leider zullen ondersteunen. Een harde schreeuwer heeft niet meer te vertellen dan iemand die rustig is.

C. Persoonlijk contact:

Wanneer aan bovenstaande behoeften voldaan is, is er ruimte voor persoonlijk contact tussen de individuele leden van de groep. Dit kan positief en/of negatief zijn en variëren in intensiteit. Van heel leuk, niet zo leuk, tot stom en ik haat je.

Signalen

Signalen staat uitgewerkt in het pestprotocol zelf.

Reageren op plagen en beginnende vormen van pesten door begrenzing en uitnodiging

Reageer altijd, begrens en nodig uit

'Ik blijf het zeggen, de beste anti-pestmethode is de oplettende leraar die direct actie onderneemt bij het kleinste plagerijtje' (Ongering, 2015).

Bij beginnende vormen van pesten is het essentieel om te begrenzen en uit te nodigen tot dialoog.

Belangrijk is dat je als leraar alert blijft en bij elk plagerijtje:

- Laat merken dat je het gezien hebt
- Non-verbaal en/of verbaal reageert
- Grensoverschrijdend gedrag meteen begrenst
- Zo nodig de desbetreffende (plagende of pestende) student uitnodigt tot een dialoog.

Daarin kun je achtereenvolgens:

- Vragen stellen
- Empathie tonen
- Spiegelen
- Gewenst gedrag benoemt

Doorverwijzen

Indien alle methodes van pestpreventie niet afdoende zijn, of het pesten zodanig ernstig van aard is dat er meteen moet worden ingegrepen, is het van belang dat je als leraar doorverwijst naar anderen. Hiermee ga je van preventie naar interventie. In eerste instantie verwijs je altijd naar de mentor. De mentor zal het pestgedrag altijd melden bij de zorgcoach en de directeur van de afdeling en zal in overleg met hen actie ondernemen. Samen zullen zij bekijken of de interventie door de afdeling kan worden gepleegd of dat ook ondersteuning door de zorgspecialist van het Studenten Succes Centrum nodig is. Indien nodig kan de coördinator Sociale Veiligheid ingeschakeld worden via de zorgspecialist.

Leraren voorbereiden op hun rol

Volgens gedragskundige Kees van Overveld zijn leraren frontliniewerkers en kan een goede leraar het verschil maken. De leraar dient zich dan wel scherp bewust te zijn van zijn/haar eigen rol in de sociale context. Reflectief vermogen is nodig om in te zien dat de eigen angst of de eigen conflictstijl adequaat handelen in de weg kan zitten. Met gerichte trainingen kan het reflectief vermogen worden ontwikkeld. Andere instrumenten voor deskundigheidsbevordering zijn intervisie en supervisie waarbij casuïstiek wordt ingebracht.

Voor een adequate aanpak van pesten is het daarnaast noodzakelijk dat de leraar zich in zijn/haar aanpak gesteund weet door het team, de directie en de ouders. Samenwerking is hierbij een eerste vereiste. De leraar in het voortgezet onderwijs en het mbo zal met zijn collega's moeten samenwerken op het gebied van pesten en sociale (on)veiligheid. Elke klas krijgt immers les van verschillende leraren, die alert moeten zijn en elkaar moeten informeren als zij pestgedrag constateren.

Het gedrag en de houding van de volwassenen (voorbeeldgedrag) staan aan de basis van het positieve groepsklimaat. Een basishouding gekenmerkt door empathie, respect en zorg voor elkaar is hiervoor een essentiële eerste stap. Het is belangrijk dat de leraar veiligheid kan geven. Dat houdt in dat hij/zij alles vermijdt wat schade kan berokkenen aan leerlingen. Het is bijvoorbeeld gemakkelijk om een leerling voor de hele klas belachelijk te maken, wanneer die zijn huiswerk niet heeft gemaakt of een andere taak heeft verzuimd. De leraar die veiligheid wil geven, realiseert zich echter dat gedrag altijd een oorzaak heeft. Wie de leerling hierop aanspreekt door hem/haar publiekelijk voor schut te zetten, polariseert echter in de klas waardoor het voor de leerling niet veilig meer voelt. Deze leerling zal de betreffende leraar niet in vertrouwen nemen als hij/zij gepest wordt.

Deskundigheidsbevordering in het kader van pesten (preventie en aanpak) en sociale (on)veiligheid.

Binnen het Koning Willem I College worden de volgende scholingen op het gebied van sociale veiligheid aangeboden:

- Pestpreventie
- Pestinterventie

- Verkorte training No Blame Methode
- Pedagoog van Nu (modulair)

Voor advies over keuze voor te volgen scholingen kunt u contact opnemen met ATL en/of HR.

Verandering van houding en gedrag

Het KW1C biedt leraren scholingen aan die gericht zijn op verandering van houding en gedrag bij leraren. Belangrijke aspecten zijn:

- Je voorbeeldfunctie
- Je stellingname
- Neem pesten altijd serieus
- Blijf positief
- Mindset: open staan voor slachtoffer (het valt **NIET** mee)
- Niet labelen (de oorzaak ligt niet bij het slachtoffer)
- Geef aan dat je het op prijs stelt wanneer leerlingen hun bezorgdheid uiten
- Neem stelling
- Wees consequent in je aanpak
- Zet pesten op de agenda
- Oog voor klassenmanagement (horizontale groepen versus verticale groepen)
- Waak voor stigmatisering (stigmatiseren doe je o.a. door de focus bij de gepeste te leggen, door bijv. op zijn/haar weerbaarheid te sturen)
- Empathisch zijn
- Respectvol zijn
- Toezicht en begeleiding (weet wat er speelt en anticipeer daarop)
- Laat leiderschap zien door er echt te gaan staan
- Wees je bewust van je eigen handelen en je eigen rol binnen de sociale contexten in relatie tot de leerling, in de klas en in het team en op school).
- Wees je bewust van cyberpesten en het feit dat je hierbij niet als leider kan opstaan (onzichtbaar)
- Wees je bewust van beeldvorming en hoe beeldvorming werkt.
- Durf hulp te vragen aan collega's
- Durf je kwetsbaar op te stellen
- Veiligheid kunnen bieden
- Communicatieve vaardigheden, o.a. conflicthantering